

PAŃSTWOWA KOMISJA WYBORCZA

INFORMACJA

O DZIAŁALNOŚCI PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

i KRAJOWEGO BIURA WYBORCZEGO

w 2011 r.

Warszawa, marzec 2012 r.

SPIS TREŚCI	Str.
Wstęp	3
I. Wykonanie zadań ustawowych	7
1. Wybory do Sejmu i do Senatu RP	7
2. Wybory uzupełniające do Senatu RP	18
3. Czynności realizowane po wyborach: Prezydenta RP, organów jednostek samorządu terytorialnego, posłów do Parlamentu Europejskiego	21
4. Kontrola gospodarki finansowej partii politycznych	29
5. Realizacja innych zadań ustawowych	34
II. Współdziałanie i wymiana doświadczeń	36

Wstęp

1. Państwowa Komisja Wyborcza, zgodnie z art. 157 Kodeksu wyborczego, jest stałym najwyższym organem wyborczym właściwym w sprawach przeprowadzania wyborów i referendów. W skład Komisji wchodzi 9 sędziów: po 3 sędziów Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego – powołanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek odpowiednio Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego. W skład Komisji mogą także wchodzić sędziowie w stanie spoczynku. Funkcję sekretarza Komisji pełni z urzędu Szef Krajowego Biura Wyborczego, który uczestniczy w jej posiedzeniach z głosem doradczym.

Mandat członka Państwowej Komisji Wyborczej wygasa wskutek zrzeczenia się członkostwa, kandydowania w wyborach bądź objęcia funkcji pełnomocnika lub męża zaufania, śmierci, ukończenia przez członka Komisji 70 lat oraz odwołania przez Prezydenta RP na uzasadniony wniosek prezesa sądu, który wskazał sędziego na tę funkcję.

W 2011 r. wygasło członkostwo w Państwowej Komisji Wyborczej, w związku z ukończeniem 70 lat, zastępcy przewodniczącego Komisji s.Jana Kacprzaka. W jego miejsce Prezydent RP powołał z dniem 19 sierpnia 2011 r. w skład Komisji sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego Bogusława Dautera. Na posiedzeniu w dniu 29 sierpnia 2011 r. Komisja wybrała ze swego składu na zastępcę przewodniczącego sędziego Andrzeja Kisielewicza. Obecny skład Państwowej Komisji Wyborczej jest następujący: przewodniczący – Stefan Jan Jaworski, sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku; zastępcy przewodniczącego – Andrzej Kisielewicz, sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego i Stanisław Kosmał, sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku; członkowie – Bogusław Dauter, sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego; Maria Aleksandra Grzelka, sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku; Andrzej Mączyński, sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku; Janusz Niemcewicz, sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku; Włodzimierz Ryms, sędzia

Naczelnego Sądu Administracyjnego; Stanisław Zabłocki, sędzia Sądu Najwyższego. Sekretarzem Komisji jest Kazimierz Wojciech Czaplicki Szef Krajowego Biura Wyborczego. Skład Komisji jest podany na stronie internetowej www.pkw.gov.pl.

2. Państwowa Komisja Wyborcza wykonuje zadania w szczególności w zakresie:

- organizacji i przeprowadzania wyborów do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, posłów do Parlamentu Europejskiego na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, organów jednostek samorządu terytorialnego – rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast;
- organizacji i przeprowadzenia referendów ogólnokrajowych, referendów lokalnych, wykonywania obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej;
- kontroli gospodarki finansowej partii politycznych oraz gospodarki finansowej komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach.

Zadania i właściwość Państwowej Komisji Wyborczej określają ustawy:

- z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy oraz przepisy wprowadzające ustawę – Kodeks wyborczy, które weszły w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, tj. z dniem 1 sierpnia 2011 r. (Dz. U. Nr 21, poz. 112 i 113 z późn. zm.). Do upływu tego terminu w realizacji zadań wyborczych były stosowane odpowiednio przepisy ustaw: Ordynacja wyborcza do Sejmu i do Senatu RP, Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego, Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, ustawa o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta;
- z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. Nr 57, poz. 507 z późn. zm.);
- z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz. U. Nr 88, poz. 985 z późn. zm.);
- z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2011 r. Nr 155, poz. 924);

- z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli (Dz. U. Nr 62, poz. 688);
- z dnia 27 czerwca 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz. U. Nr 106, poz. 679 z późn. zm.);
- z dnia 18 października 2006 r. o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 425).

Ponadto, zadania w zakresie wyborów, obsadzenia mandatu w trakcie kadencji, zmian w podziale terytorialnym państwa, wynikają również z ustaw: z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym i z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym i o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590, 1591 i 1592 z późn. zm.) z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 41, poz. 361 z późn. zm.), z dnia 4 marca 2010 r. o zasadach obsadzania w kadencji trwającej w latach 2009-2014 dodatkowego mandatu posła do Parlamentu Europejskiego (Dz. U. Nr 56, poz. 337). Realizacja zadań określonych w Kodeksie wyborczym oraz w ustawie o partiach politycznych wymaga ponadto stosowania przez Państwową Komisję Wyborczą przepisów innych ustaw, w szczególności: o ochronie danych osobowych, o dostępie do informacji publicznej, Prawo o stowarzyszeniach, Prawo prasowe, o ewidencji ludności i dowodach osobistych, o radiofonii i telewizji.

3. W sprawach organizacji i przeprowadzania wyborów samorządowych stałymi organami wyborczymi są komisarze wyborczy. Zgodnie z art. 166 § 1-4 Kodeksu wyborczego, komisarze wyborczy są pełnomocnikami Państwowej Komisji Wyborczej, powołanymi przez Komisję w każdym województwie w liczbie od 2 do 6 spośród sędziów na okres 5 lat, na wniosek Ministra Sprawiedliwości. Uchwała Państwowej Komisji Wyborczej w sprawie powołania komisarzy wyborczych na kadencję w latach 2008-2013 została ogłoszona w Monitorze Polskim z 2008 r. Nr 50, poz. 442. W 2011 r. w związku z upływem kadencji nastąpiła zmiana Komisarza Wyborczego w Częstochowie oraz został powołany ponownie na

kadencję w latach 2011-2016 Komisarz Wyborczy w Opolu. Wykaz komisarzy wyborczych jest dostępny na stronie internetowej PKW.

Komisarze wyborczy wykonują również określone w Kodeksie wyborczym funkcje i zadania w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach posłów do Parlamentu Europejskiego. Zgodnie z art. 170 § 1 i art. 174 § 1 Kodeksu wyborczego, wchodzi z urzędu, jako ich przewodniczący, w skład okręgowych komisji wyborczych i rejonowych komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów Prezydenta RP, wyborów do Sejmu i do Senatu i wyborów do Parlamentu Europejskiego. Są organami przeprowadzającymi referenda ogólnokrajowe oraz referenda lokalne dotyczące odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego w czasie trwania kadencji (art. 10 pkt 2 ustawy o referendum ogólnokrajowym; art. 22-25, 45, 49-50, 63 ust. 4, 66 ust. 3 ustawy o referendum lokalnym). Na podstawie przepisów ustawy o samorządzie gminnym obowiązkiem komisarza wyborczego jest zwołanie pierwszej sesji nowo wybranej rady gminy na dzień przypadający w ciągu 7 dni od ogłoszenia zbiorczych wyników wyborów do rad, i odpowiednio w ciągu 7 dni od ogłoszenia zbiorczych wyników wyborów wójtów – sesji w celu złożenia ślubowania przez wójta (art. 20 ust. 2, art. 29a ust. 2); na podstawie ustaw o samorządzie powiatowym (art. 15 ust. 3 i o samorządzie województwa (art. 21 ust. 3) do komisarza wyborczego należy zwołanie pierwszej sesji nowo wybranej rady powiatu oraz pierwszej sesji nowo wybranego sejmiku województwa.

4. Państwowa Komisja Wyborcza rozpatruje i rozstrzyga sprawy na posiedzeniach, w sposób określony w regulaminie (M.P. z 2011 r. Nr 26, poz. 286). W 2011 r. Komisja odbyła 49 posiedzeń. Warunki organizacyjno-administracyjne, finansowe i techniczne związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów i referendum, obsługę Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych oraz inne określone prawem zadania w zakresie funkcjonowania systemu wyborczego zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze, którego terenowymi jednostkami organizacyjnymi są delegatury. Zgodnie z art. 188 § 4 Kodeksu wyborczego organizację i zakres działania Krajowego Biura Wyborczego oraz właściwość

terytorialną jego jednostek organizacyjnych określa statut nadany przez Państwową Komisję Wyborczą na wniosek Szefa Krajowego Biura Wyborczego (M.P. z 2011r. Nr 23, poz. 253). Szczegółową organizację wewnętrzną i właściwość rzeczową jednostek organizacyjnych Biura określa zarządzenie Nr 2 Szefa Krajowego Biura Wyborczego z dnia 1 sierpnia 2011 r. Regulamin, statut i zarządzenie są zamieszczone na stronie pkw.gov.pl.

I. Wykonanie zadań ustawowych

1. Wybory do Sejmu RP i do Senatu RP

- 1) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 4 sierpnia 2011 r. zarządził wybory do Sejmu RP i do Senatu RP (Dz. U. Nr 162, poz. 978). Wybory przygotowano i przeprowadzono na podstawie ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112 z późn. zm.) która weszła w życie w dniu 1 sierpnia 2011 r. Przepisy Kodeksu wyborczego, w szczególności przewidziane w tym akcie nowe regulacje i instytucje prawne, wymagały możliwie wczesnego ich poznania przez organy i służby wykonujące zadania wyborcze. Państwowa Komisja Wyborcza podjęła działania w tym zakresie niezwłocznie po uchwaleniu Kodeksu wyborczego i kontynuowała je po zarządzeniu wyborów. Tekst ustawy niezwłocznie po uchwaleniu został zamieszczony na stronie internetowej Komisji, w maju 2011 r. odbyła się robocza narada Państwowej Komisji Wyborczej z komisarzami wyborczymi i dyrektorami delegatur Krajowego Biura Wyborczego poświęcona przygotowaniu wyborów według przepisów nowo uchwalonego Kodeksu wyborczego.
- 2) Wraz z zarządzeniem wyborów Państwowa Komisja Wyborcza zapewniła w różnych formach pomoc prawną i organizacyjną organom i podmiotom wyborczym, w zakresie wykonania czynności wyborczych. W realizacji tych zadań korzystano w szerokim zakresie, obok tradycyjnych sposobów komunikacji, z sieci internetowych. W okresie kampanii wyborczej dostępne były dla potrzeb wyborczych strony internetowe: www.pkw.gov.pl, serwis

informacyjny – info.pkw.gov.pl, wybory 2011 pkw.gov.pl. oraz infolinia telefoniczna.

Udzielono ponad tysiąc informacji i wyjaśnień na pytania w sprawach wyborów, zgłoszone za pośrednictwem infolinii. Z serwisu informacyjnego info.pkw.gov.pl korzystało w okresie od 1 do 12 października br. 850 tys. użytkowników. W ramach upowszechniania wiedzy na temat prawa wyborczego, od dnia 22 września br. prezentowane były spoty informacyjne Państwowej Komisji Wyborczej poświęcone w szczególności możliwości głosowania przez pełnomocnika i głosowania korespondencyjnego oraz z wykorzystaniem nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a. Spoty emitowano wielokrotnie w programach telewizji publicznej – TVP 1, TVP 2, TVP Info i TVP Polonia oraz we wszystkich ośrodkach regionalnych.

- 3) Do przeprowadzenia wyborów powołano 41 okręgowych i 25 993 obwodowe komisje wyborcze. Okręgowe komisje wyborcze powołała Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 18 sierpnia 2011 r. W ich skład weszli sędziowie zgłoszeni przez Ministra Sprawiedliwości, a funkcje przewodniczących objęli z urzędu komisarze wyborczy. Łącznie w skład okręgowych komisji wyborczych powołano 382 sędziów: 3 sędziów Sądu Najwyższego, 2 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego i 4 sędziów wojewódzkich sądów administracyjnych, 20 sędziów sądów apelacyjnych, 186 sędziów sądów okręgowych, 167 sędziów sądów rejonowych. W 6 Okręgowych Komisjach Wyborczych (nr 12 w Chrzanowie, nr 20 w Warszawie II, nr 26 w Gdyni, nr 29 w Gliwicach, nr 30 w Rybniku i nr 32 w Sosnowcu), w których nie było możliwości objęcia funkcji przewodniczącego przez komisarza wyborczego, przewodniczący – zgodnie z art. 170 § 4 Kodeksu wyborczego – zostali wybrani ze składów komisji. Obwodowe komisje wyborcze w liczbie 25 722 powołali wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast, w 268 obwodach głosowania za granicą konsulowie oraz 3 komisje na polskich statkach morskich - kapitanowie statków. W skład obwodowych komisji powołano 202 376 wyborców, w tej liczbie 151 732 osoby zgłoszone przez pełnomocników komitetów wyborczych: 24 152

osoby – przez KW Prawo i Sprawiedliwość, 23 605 osób – przez KW Platforma Obywatelska RP, 23 455 osób – przez KW Polskie Stronnictwo Ludowe, 22 828 osób – przez KW Sojusz Lewicy Demokratycznej, 13 795 osób – przez KW Polska Jest Najważniejsza, 12 935 osób – przez KW Polska Partia Pracy Sierpień 80, 10 113 osób – przez KW Ruch Palikota, 8 771 osób – przez KW Prawica, 7 633 osoby – przez KW Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke, 3 771 osób – przez KWW Unia Prezydentów-Obywatele do Senatu, 674 osoby – przez KWW Rafał Dutkiewicz.

- 4) Rady gmin i odpowiednio Minister Spraw Zagranicznych i Minister Infrastruktury utworzyli obwody głosowania: 25 722 na obszarze kraju, 268 za granicą oraz 3 obwody na polskich statkach morskich przebywających w podróży. W każdej gminie zgodnie z ustawowymi wymogami co najmniej 1/5 lokali głosowania mogła być dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych; lokali takich utworzono ogółem 7 718. Do głosowania korespondencyjnego wyznaczono 2 758 obwodów głosowania (2 598 obwodów w kraju i 160 obwodów za granicą).
- 5) W spisach wyborców ujęto 30 762 931 osób: na obszarze kraju - 30 623 615 osób, a za granicą i na statkach - 139 415. Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze na stronach internetowych, w wielokrotnych wyjaśnieniach w telewizji, radiu i prasie a także w odpowiedziach pisemnych i telefonicznych informowały o obowiązujących przepisach prawnych, i warunkach dopisywania się do spisu oraz o możliwości i terminie pobrania zaświadczenia o prawie do głosowania. Także okręgowe komisje wyborcze oraz delegatury terenowe Krajowego Biura Wyborczego i urzędy wielu gmin starały się zapewnić w różnych formach bieżącą informację w tych sprawach. Według informacji z urzędów gmin, wydano 188 549 zaświadczeń o prawie do głosowania.
- 6) Do udziału w wyborach zarządzonych na dzień 9 października 2011 r. uprawnione były 104 komitety wyborcze: 19 komitetów wyborczych partii politycznych i 85 komitetów wyborczych wyborców, w tym 2 komitety

mniejszości narodowych. Kandydatów wyłącznie do Sejmu zamierzał zgłaszać jeden komitet wyborczy, kandydatów do Sejmu i Senatu – 18 komitetów, kandydatów tylko do Senatu – 85 komitetów wyborczych. Komunikat w sprawie przyjęcia zawiadomień został w dniu 2 września 2011 r. zamieszczony na stronie internetowej PKW.

- 7) W ustawowym terminie do dnia 30 sierpnia 2011 r. do godz. 24⁰⁰ pełnomocnicy komitetów wyborczych mogli zgłaszać okręgowym komisjom wyborczym listy kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów do rejestracji. Okręgowe komisje wyborcze zarejestrowały 338 list kandydatów na posłów, a odmówiły rejestracji 33 list ponieważ nie spełniały wymogów ustawowo przewidzianych, w szczególności zgłoszenie listy nie zostało poparte podpisami co najmniej 5000 wyborców z danego okręgu wyborczego i nie dołączono – zamiast wykazu podpisów – zaświadczenia Państwowej Komisji Wyborczej uprawniającego do zgłoszenia listy bez poparcia podpisami wyborców (art. 210 Kodeksu wyborczego); komitet wyborczy jest uprawniony do otrzymania zaświadczenia jeżeli zarejestruje listy poparte podpisami wyborców co najmniej w połowie okręgów wyborczych. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie ze złożonymi wnioskami wydała takie zaświadczenia 5 Komitetom Wyborczym: Polska Jest Najważniejsza, Polska Partia Pracy-Sierpień 80, Polskie Stronnictwo Ludowe, Ruch Palikota, Sojusz Lewicy Demokratycznej. Do Państwowej Komisji Wyborczej wpłynęło 10 odwołań na odmowę rejestracji list kandydatów na posłów przez okręgowe komisje wyborcze – 7 odwołań Komitetu Wyborczego Nowa Prawica-Janusza Korwin-Mikke i po jednym odwołaniu – Komitetu Wyborczego Polska Partia Pracy-Sierpień 80, Komitetu Wyborczego Prawica oraz Komitetu Wyborczego Wyborców „Ojcowizna”. Państwowa Komisja Wyborcza uznała zasadność 2 odwołań: Komitetu Wyborczego Polska Partia Pracy- Sierpień 80 od uchwały Okręgowej Komisji Wyborczej w Katowicach i Komitetu Wyborczego Prawica od uchwały Okręgowej Komisji Wyborczej w Warszawie II, pozostałe odwołania oddaliła.

W wyborach do Senatu okręgowe komisje wyborcze zarejestrowały 503 kandydatów na senatorów. Odmówiono rejestracji 33 kandydatów, przede wszystkim z powodu niepoparcia zgłoszenia podpisami co najmniej 2000 wyborców z danego okręgu wyborczego. Na odmowę rejestracji wniesiono do Państwowej Komisji Wyborczej 6 odwołań od uchwał Okręgowych Komisji Wyborczych: w Warszawie I – trzy odwołania oraz w Sosnowcu, Radomiu i Warszawie II – po jednym odwołaniu. Państwowa Komisja Wyborcza uznała zasadność odwołania Komitetu Wyborczego Wyborców Jerzego Krzekotowskiego od uchwały Okręgowej Komisji Wyborczej w Warszawie I, a pozostałe odwołania oddaliła, ponieważ – po sprawdzeniu wykazu podpisów – stwierdziła, że zgłoszenia kandydatów nie zostały poparte wymaganą liczbą 2000 podpisów wyborców z tych okręgów.

- 8) W okresie od zarejestrowania do dnia głosowania okręgowe komisje wyborcze skreśliły z list 51 kandydatów na posłów oraz unieważniły rejestrację 3 kandydatów na senatorów – z powodu wycofania przez tych kandydatów zgody na kandydowanie. Obwieszczenia o skreślonych kandydatach zostały podane do publicznej wiadomości.

W rezultacie w wyborach do Sejmu przeprowadzonych w dniu 9 października 2011 r. wyborcy głosowali na 338 list okręgowych obejmujących 7 035 kandydatów zgłoszonych przez 11 komitetów wyborczych. W wyborach do Senatu głosowano na 500 kandydatów zgłoszonych przez 88 komitetów wyborczych.

- 9) Państwowa Komisja Wyborcza jeszcze przed zarządzeniem wyborów zajęła stanowisko w sprawie inicjatyw i działań mających cechy kampanii wyborczej prowadzonych przez partie polityczne pod hasłami kampanii informacyjnej. Komisja przypominała, iż zgodnie z przepisami Kodeksu wyborczego partia polityczna od dnia zarządzenia wyborów do dnia przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego może prowadzić działania wyłącznie związane z agitacją na rzecz upowszechniania jej celów programowych i działania te muszą być finansowane ze środków bieżących partii. Prowadzenie kampanii i

agitacji wyborczej przed zarządzeniem wyborów i przed przyjęciem zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego jest niezgodne z przepisami prawa wyborczego. Państwowa Komisja Wyborcza przypomniała także, że w okresie bezpośrednio poprzedzającym kampanię wyborczą działania partii politycznych i innych podmiotów promujące idee, poglądy, programy oraz osoby wizerunkowo kojarzące się z danym podmiotem są odbierane jako działania podejmowane nieprzypadkowo w tym czasie i mają na celu zachęcenie wyborców do głosowania w określony sposób w zbliżających się wyborach, a więc jako prowadzenie kampanii wyborczej przed jej formalnym rozpoczęciem. Po zarządzeniu wyborów Państwowa Komisja Wyborcza prowadziła systematycznie działania na rzecz prawidłowego stosowania przepisów prawa wyborczego. Na stronie internetowej Komisji dostępne były teksty wszystkich obowiązujących aktów prawnych oraz wytycznych, informacji, wyjaśnień i komunikatów Państwowej Komisji Wyborczej. Udzielano na bieżąco na piśmie i telefonicznie odpowiedzi na wnoszone do Komisji pytania i wątpliwości. W sprawach najczęściej podnoszonych i budzących wątpliwości wydano i zamieszczono w Internecie szczegółowe wyjaśnienia.

- 10) Głosowanie w wyborach w dniu 9 października 2011 r. rozpoczęło o godz. 7⁰⁰ i trwało do godz. 21⁰⁰. Lokale wyborcze zostały przygotowane zgodnie z ustawowymi wymogami, były na ogół odpowiednio wyposażone i oznakowane, znajdowały się w nich pomieszczenia za osłoną bądź parawany i osłony mające zapewnić tajność głosowania. Stosownie do wymogu Kodeksu wyborczego 1/5 lokali w każdej gminie została dostosowana do potrzeb wyborców niepełnosprawnych – w kraju było 7718 takich lokali wyborczych. Obwodowe komisje wyborcze we wszystkich lokalach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych posiadały nakładki na karty do głosowania sporządzone w alfabecie Braille'a; na żądanie wyborców niewidzących możliwe było również głosowanie przy pomocy nakładki w pozostałych obwodach. W wielu gminach zapewniono ponadto inne formy pomocy dla wyborców niepełnosprawnych, zwłaszcza środki transportu i podjazdy dla wózków inwalidzkich. W dniu

głosowania miały miejsce dwa zdarzenia nadzwyczajne. W Gorzowie Wlkp. o godz. 3⁰⁰ przed lokalem wyborczym nr 13 Policja znalazła na chodniku pakunek, oraz informację, że w pakunku znajduje się bomba oraz dodatkową informację – że jeżeli wybory się odbędą, to o godz. 15⁰⁰ na terenie kraju zostaną zdetonowane ładunki wybuchowe. Lokal zabezpieczono, podjęto decyzję o ewakuacji mieszkańców budynku znajdującego się w pobliżu lokalu wyborczego. W Lublinie, o godz. 9⁴⁵ Policja otrzymała informację od Straży Miejskiej o podejrzanym pakunku leżącym przed lokalami wyborczymi nr 157 i 158. Teren został zabezpieczony. W obu tych sprawach podjęto niezwłocznie czynności dochodzeniowe. Zagrożenia eksplozji ładunków nie zostały potwierdzone, dalsze postępowanie w celu wykrycia sprawców prowadzą właściwe organy. Z tych przyczyn głosowanie w lokalu wyborczym nr 13 w Gorzowie Wlkp. rozpoczęło się o godz. 9³⁰, a w lokalach nr 157 i 158 w Lublinie zostało wznowione o godz. 12³⁰, jednakże komisje obwodowe uznały, iż nie ma konieczności przedłużenia godzin otwarcia lokalu wyborczego. Nie było sygnałów o istotnych naruszeniach zakazu prowadzenia agitacji wyborczej. Incydenty w tym zakresie miały wymiar lokalny i polegały najczęściej na naklejaniu bądź wzajemnym zaklejaniu plakatów wyborczych, obwoźnym agitowaniu za głosowaniem na danego kandydata, rozrzucaniu ulotek, próbach emitowania reklamy wyborczej w telewizji kablowej i przez Internet, agitowaniu przez nadawanie sms-ów, itp. Działania interwencyjne we wszystkich tego rodzaju przypadkach podejmowała Policja i służby porządkowe, interweniowały także w zakresie swojej właściwości – obwodowe komisje wyborcze oraz urzędy gminne i miejskie.

- 11) Przy czynnościach głosowania i ustalania wyników głosowania w obwodach mężowie zaufania byli obecni w około 30% obwodów głosowania, częściej w miastach, rzadziej w obwodach na wsi. Zgłosili oni uwagi i zarzuty do 208 protokołów obwodowych komisji wyborczych. Dotyczyły, zróżnicowanej problematyki, także pozawyborczej, znaczna ich część miała charakter organizacyjno-porządkowy. Np. w obwodach głosowania nr 55 i 57 w Paryżu, nr

187 i 193 Chicago, mężowie zaufania zgłosili uwagi dotyczące organizacji pracy komisji, zwłaszcza w związku z tworzącymi się przed lokalami głosowania kolejkami wyborców chcących głosować, w tym zbyt małej liczby kabin i członków komisji, brakami w wyposażeniu lokali.

W przeważającej liczbie obwodów głosowania komisje obwodowe prawidłowo ustaliły wyniki głosowania i prawidłowo sporządziły protokoły głosowania. W nielicznych protokołach wystąpiły nieprawidłowości wynikające z niedostatecznej staranności komisji obwodowych i polegały na niezachowaniu wymogów formalnych; np. niezłożenia podpisów przez niektórych członków komisji obecnych przy sporządzaniu protokołu oraz nieopatrzeniu go pieczęcią komisji. Wadliwie sporządzone protokoły były przez obwodowe komisje wyborcze – na podstawie decyzji okręgowych komisji wyborczych - poprawiane, uzupełniane bądź ponownie sporządzane. Ustalone przez komisje wyniki głosowania niezwłocznie podawano do publicznej wiadomości przez ich wywieszenie w siedzibach komisji, w miejscach dostępnych dla wyborców. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z przyjętymi zasadami przekazywania w dniu głosowania danych o frekwencji wyborczej (M. P. Nr 75, poz. 743), podała do publicznej wiadomości na konferencjach prasowych w „Studiu Wyborczym” i w Internecie informacje o frekwencji: według danych przekazanych na godz. 9⁰⁰, 14⁰⁰, 18⁰⁰; frekwencja wynosiła odpowiednio 2,79%, 23,03%, 39,65%.

- 12) Okręgowe komisje wyborcze na podstawie protokołów głosowania w obwodach w wyborach do Sejmu ustaliły protokolarnie wyniki głosowania w okręgu wyborczym i niezwłocznie przekazały Państwowej Komisji Wyborczej za pośrednictwem sieci elektronicznego przesyłania danych, dokument elektroniczny zawierający obraz protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym oraz plik tekstowy zawierający dane z protokołu. Na tej podstawie Państwowa Komisja Wyborcza, zgodnie z art. 231 § 2 Kodeksu wyborczego, ustaliła zbiorcze wyniki głosowania na listy komitetów w skali kraju i stwierdziła, które listy spełniają warunki uprawniające do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych oraz przekazała o tym informację

okręgowym komisjom wyborczym. Na jej podstawie okręgowe komisje wyborcze, zgodnie z art. 232 Kodeksu wyborczego, dokonały podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy i sporządziły protokoły z wyborów posłów w okręgach wyborczych. Informacja Państwowej Komisji Wyborczej o listach uprawnionych do uczestniczenia w podziale mandatów oraz protokolarne ustalenie uprawnionych list były niezwłocznie podane do publicznej wiadomości i udostępnione w Internecie pod adresem: wybory2011.pkw.gov.pl.

Okręgowe komisje wyborcze, po otrzymaniu ze wszystkich obwodów protokołów głosowania w obwodzie na kandydatów na senatora, sporządziły następnie protokoły wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgach wyborczych. Informacje o wynikach głosowania i wynikach wyborów do Sejmu i do Senatu zostały podane do publicznej wiadomości. Przy czynnościach ustalania i przekazywania danych i protokołów wyników głosowania i wyborów posłów i senatorów, w większości okręgowych komisji wyborczych byli obecni pełnomocnicy komitetów wyborczych lub upoważnione przez nich osoby (najczęściej Komitetów Wyborczych Prawo i Sprawiedliwość, Platforma Obywatelska, Polskie Stronnictwo Ludowe), którzy nie wnieśli uwag i zarzutów do protokołów.

Wyniki głosowania i wyborów do Sejmu i do Senatu zostały umieszczone na stronie internetowej wybory2011.pkw.gov.pl.

- 13) W dniu 11 października 2011 r. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie dostarczonych przez okręgowe komisje wyborcze protokołów wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych sporządziła obwieszczenie o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz obwieszczenie o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej obwieszczenia zostały ogłoszone w Dzienniku Ustaw z dnia 12 października 2011 r. Nr 218, poz. 1294 i 1295. Przy czynności ustalenia przez Państwową Komisję Wyborczą, które komitety wyborcze spełniły warunek uprawniający do uczestniczenia w podziale mandatów był obecny pełnomocnik Komitetu Wyborczego Wyborców Andrzeja Celińskiego. Przy ustaleniu wyników

wyborów do Sejmu i do Senatu pełnomocnicy komitetów wyborczych nie byli obecni.

- 14) Wybory do Sejmu i do Senatu w dniu 9 października 2011 r., obserwowali zaproszeni przez Ministra Spraw Zagranicznych przedstawiciele organów wyborczych i instytucji państwowych Egiptu, Libii i Tunezji. Spotkali się oni dwukrotnie z Państwową Komisją Wyborczą, uzyskali informację o rozwiązaniach polskiego prawa wyborczego, w tym dotyczących organizacji wyborów i funkcjonowania informatyki wyborczej. Obserwowali przebieg głosowania w kilku obwodach głosowania w Warszawie, Płocku i Radomiu. Odbyli spotkania z przewodniczącymi i członkami Okręgowych Komisji Wyborczych w tych okręgach.

W ramach współpracy i wymiany doświadczeń Państwowa Komisja Wyborcza zaprosiła na wybory przedstawicieli centralnych organów wyborczych Chorwacji, Gruzji, Litwy, Łotwy, Ukrainy i Węgier. Byli oni w wybranych obwodach w okręgu Nr 6 w Lublinie i Nr 35 w Olsztynie oraz spotkali się z członkami Okręgowych Komisji Wyborczych i z Państwową Komisją Wyborczą. Korzystali również z informacji za pośrednictwem „Studia Wyborczego”. Przepisy Kodeksu wyborczego i przygotowania do wyborów do Sejmu i do Senatu były analizowane i obserwowane przez przedstawicieli i ekspertów OBWE/ODIHR. Odbyły się dwa spotkania delegacji ODIHR z Państwową Komisją Wyborczą. Delegaci odbyli wizyty robocze w Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowym Biurze Wyborczym oraz w Okręgowych Komisjach Wyborczych i delegaturach Krajowego Biura Wyborczego w Warszawie, Gdańsku, Katowicach, Lublinie, Łodzi, Toruniu i Wrocławiu. Przedmiotem ich zainteresowania były między innymi rozwiązania prawne i praktyka działania w zakresie tworzenia komitetów wyborczych, powoływania komisji wyborczych, postępowania ze skargami i protestami wyborczymi; funkcjonowania nowych instytucji wyborczych - głosowania przez pełnomocnika i głosowania korespondencyjnego, zasady i praktyka prowadzenia kampanii wyborczej, w tym w mediach. Spotkania dotyczyły też spraw finansowania kampanii wyborczej,

badania sprawozdań i dokumentacji sprawozdawczej, subwencjonowania partii politycznych, występowania w praktyce naruszeń zasad finansowania partii i kampanii wyborczych.

Dokonane przez Misję OBWE ustalenia z obserwacji przygotowań i przebiegu wyborów, przekazane Państwowej Komisji Wyborczej w styczniu 2012 r., zawierają pozytywne oceny prawa i procesu wyborczego. Stwierdzono, że „wybory były pluralistyczne i demokratyczne oraz cechowały się wysokim stopniem zaufania społecznego. Administracja wyborcza na wszystkich poziomach działała w sposób bezstronny i profesjonalny” także, że w prowadzeniu kampanii wyborczej „podstawowe wolności były przestrzegane przez cały czas”. Raport podsumowujący zawiera jednocześnie szereg spostrzeżeń w sferze rozwijania demokratycznych struktur wyborczych, które będą szczegółowo analizowane i wykorzystane.

Szczegółowe wykonanie zadań i czynności związanych z wyborami zostało przedstawione w „Sprawozdaniu z wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP przeprowadzonych w dniu 9 października 2011 r.”, które zgodnie z art. 240 i 278 Kodeksu wyborczego przekazano Prezydentowi RP, Marszałkowi Sejmu, Marszałkowi Senatu oraz Sądowi Najwyższemu. Sprawozdanie jest zamieszczone na stronie internetowej PKW.

- 15) Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z art. 239 i 272 wyborczego, w dniach 6 i 7 listopada 2011 r. wręczyła uroczyście nowo wybranym posłom i senatorom zaświadczenia o wyborze.
- 16) Do Sądu Najwyższego w związku z wyborami do Sejmu i do Senatu przeprowadzonymi w dniu 9 października 2011 r. wpłynęło 157 protestów wyborczych. 107 protestów Sąd Najwyższy pozostawił bez dalszego biegu ponieważ nie spełniały wymagań przewidzianych w Kodeksie wyborczym, 29 protestów uznał za nieuzasadnione – znaczna ich część dotyczyła niewydania przez Państwową Komisję Wyborczą Komitetowi Wyborczemu Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke zaświadczenia przewidzianego w art. 210 § 2 Kodeksu wyborczego, uprawniającego do zgłoszenia list kandydatów na posłów bez

uzyskania poparcia wyborców; 1 protest został wycofany przez wnoszącego. W odniesieniu do 20 protestów Sąd wydał opinie, że „są one uzasadnione w całości lub części, lecz stwierdzone naruszenia prawa nie miały wpływu na wynik wyborów”. Państwowa Komisja Wyborcza udzieliła Sądowi Najwyższemu wyjaśnień i przedstawiła stanowisko wobec zarzutów zawartych w protestach. Wyjaśnień na żądanie Sądu udzielały także Okręgowe Komisje Wyborcze w Białymstoku, Bydgoszczy, Chełmie, Częstochowie, Gdańsku, Gdyni, Krakowie I, Legnicy, Lublinie, Pile, Szczecinie, Wałbrzychu, Warszawie I, Wrocławiu, Zielonej Górze. Przewodniczący i członkowie Komisji A. Mączyński, J. Niemcewicz i St. Zabłocki uczestniczyli w dniu 14 grudnia 2011 r. w posiedzeniu Sądu Najwyższego w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych rozstrzygającym o ważności wyborów. Uchwała Sądu Najwyższego stwierdzającego ważność wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP przeprowadzonych w dniu 9 października 2011 r. została ogłoszona w Dzienniku Ustaw Nr 286, poz. 1676.

- 17) Państwa Komisja Wyborcza wobec stwierdzenia przez Sąd Najwyższy ważności wyborów, uchwałą z dnia 20 grudnia 2011 r. rozwiązała okręgowe i obwodowe komisje wyborcze powołane do przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu RP w dniu 9 października 2011 r.

2. Wybory uzupełniające do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

- 1) W dniu 25 listopada 2010 r. Marszałek Sejmu stwierdził wygaśnięcie mandatu senatora w okręgu wyborczym nr 37 (Piła) w woj. wielkopolskim. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 13 grudnia 2010 r. zarządził w tym okręgu wybory uzupełniające do Senatu, wyznaczając datę wyborów na dzień 6 lutego 2011 r. Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 15 grudnia 2010 r. powołała do przeprowadzenia wyborów Okręgową Komisję Wyborczą w Pile. W skład Komisji weszło 6 sędziów zgłoszonych przez Ministra Sprawiedliwości oraz z urzędu jako przewodniczący Komisarz Wyborczy w Pile. Wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast powołali 495 obwodowych komisji wyborczych, w ich skład weszło 3 465 wyborców.

- 2) Komitety wyborcze utworzyły partie polityczne: Sojusz Lewicy Demokratycznej, Platforma Obywatelska RP, Polskie Stronnictwo Ludowe, Prawo i Sprawiedliwość oraz wyborcy - Komitet Wyborczy Wyborców Henryka Tadeusza Stokłosa. W ustawowym terminie do dnia 28 grudnia 2010 r. Okręgowa Komisja Wyborcza w Pile przyjmowała zgłoszenia kandydatów na senatora do rejestracji. Kandydatów zgłosiły 4 Komitety Wyborcze, w kolejności: Henryka Stokłosa, Platforma Obywatelska RP, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Polskie Stronnictwo Ludowe. Wszyscy zgłoszeni kandydaci zostali zarejestrowani.
- 3) Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie po zarządzeniu wyborów przekazała komisjom wyborczym i urzędom gmin oraz zamieściła w Internecie informację o zarządzonych wyborach uzupełniających, w której przypomniała obowiązujące przepisy dotyczące biernego i czynnego prawa wyborczego, sporządzania spisu wyborców, zgłaszania i rejestrowania kandydatów na senatora, zasad prowadzenia kampanii wyborczej, zasad gospodarki finansowej. Wskazała w szczególności, że prawo wybierania senatora w wyborach uzupełniających mają osoby posiadające obywatelstwo polskie, które najpóźniej w dniu głosowania kończą 18 lat, że wybory uzupełniające mają charakter lokalny, uczestniczyć w nich mogą zatem tylko wyborcy ujęci w rejestrach wyborców w gminach położonych na terenie tego okręgu. Do spisu wyborców nie mogą więc być dopisywani wyborcy nie ujęci w rejestrach wyborców w gminach na obszarze danego okręgu wyborczego, również możliwość głosowania na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania mają jedynie wyborcy z gmin położonych na terenie okręgu wyborczego. Przypominając zasady zgłaszania kandydatów na senatora podkreśliła, że każdy komitet wyborczy może zgłosić tylko jednego kandydata, kandydujący musi być obywatelem polskim, mającym prawo wybierania i najpóźniej w dniu wyborów osiągnąć wiek 30 lat. Każde zgłoszenie kandydata wymaga poparcia podpisami co najmniej 3000 wyborców stale zamieszkałych w okręgu wyborczym. Okręgowa Komisja Wyborcza w Pile zapewniła bieżącą pomoc i nadzorowała

czynności związane z powołaniem obwodowych komisji wyborczych, sporządzeniem spisów wyborców, ustaleniem obwodów głosowania, rozplakatowaniem obwieszczeń wyborczych, prowadzeniem kampanii wyborczej. Wykonanie tych czynności było należyte i terminowe; nie zgłoszono w tych sprawach skarg i interwencji.

- 4) Kampania wyborcza przebiegała spokojnie. W dniu głosowania lokale wyborcze były otwarte w godzinach określonych Ordynacją wyborczą, tj. od 6.00 do 20.00. Głosowanie przebiegło bez zakłóceń. Nie odnotowano zdarzeń, które mogłyby wpłynąć negatywnie na tok głosowania. Komitety wyborcze w małym stopniu korzystały z możliwości zgłoszenia mężów zaufania do obwodowych komisji wyborczych. W wielu obwodach mężów zaufania nie było, a obecni przy pracach obwodowych komisji nie wnieśli zarzutów do żadnego z protokołów głosowania w obwodzie. Przy pracach Okręgowej Komisji Wyborczej nie byli obecni pełnomocnicy komitetów wyborczych. Frekwencja wyborcza wniosła 6,31%.
- 5) Okręgowa Komisja Wyborcza w Pile niezwłocznie po ustaleniu wyników, w dniu 7 lutego 2011 r. przekazała Państwowej Komisji Wyborczej protokół wyników głosowania i wyników wyborów. Państwowa Komisja Wyborcza po otrzymaniu protokołu sprawdziła prawidłowość ustalonych wyników i w tym samym dniu, tj. 7 lutego 2011 r. sporządziła obwieszczenie o wynikach wyborów uzupełniających do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 6 lutego 2011 r. stwierdzając, że w wyborach uzupełniających do Senatu w okręgu nr 37 przeprowadzonych w dniu 6 lutego 2011 r. największą liczbę głosów otrzymał i został wybrany Henryk Tadeusz Stokłosa. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej o wynikach wyborów uzupełniających jest ogłoszone w Dzienniku Ustaw Nr 36, poz. 192; znajduje się także na stronie internetowej Komisji.
- 6) W ustawowym terminie 14 dni od ogłoszenia wyników wyborów Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie art. 212 Ordynacji wyborczej sporządziła i przekazała Marszałkowi Senatu i Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z wyborów. Do Sądu Najwyższego nie wpłynął żaden protest przeciwko wyborom.

Sąd Najwyższy na posiedzeniu w dniu 13 kwietnia 2011 r. w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych stwierdził ważność wyborów uzupełniających do Senatu przeprowadzonych w dniu 6 lutego 2011 r. w województwie wielkopolskim, w okręgu wyborczym nr 37 (postanowienie SN sygn. akt III SW 1/11).

- 7) Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 19 kwietnia 2011 r. rozwiązała okręgowe i obwodowe komisje wyborcze powołane dla przeprowadzenia tych wyborów, w związku z wykonaniem ich ustawowych zadań; uchwała jest ogłoszona w M.P. Nr 33, poz. 390.
- 8) Kierownik KBW zgodnie z art. 129 ust. 4 Ordynacji wyborczej, podał do publicznej wiadomości na stronie pkw.gov.pl informację o wydatkach z budżetu państwa poniesionych na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów uzupełniających do Senatu w dniu 6 lutego 2011 r. Wydatki wyniosły ogółem 1 199 936 zł. z tego 1 017 647 zł. na zadania zlecone gminom. Największe wydatki – 717 589 zł. (tj. ponad 70% wszystkich wydatków gmin) poniesiono na zryczałtowane diety członków obwodowych komisji wyborczych i ich obsługę organizacyjną i informatyczną.

3. Czynności realizowane po wyborach

1) Zadania wynikające z ustawy o wyborze Prezydenta RP

- * Zgodnie z wymogami ustawy o wyborze Prezydenta RP (Dz. U. z 2010 r. Nr 72, poz. 467 z późn. zm. - art. 87g) komitety wyborcze kandydatów na Prezydenta RP uczestniczące w wyborach przeprowadzonych w dniach 20 czerwca i 4 lipca 2010 r., były obowiązane do złożenia Państwowej Komisji Wyborczej, w terminie 3 miesięcy od dnia wyborów, sprawozdań wyborczych o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych. Wymóg złożenia sprawozdań miało 17 komitetów wyborczych, złożyło je 16 komitetów, sprawozdania nie złożył Komitet Wyborczy Romana Mariusza Sklepowicza. Państwowa Komisja Wyborcza podjęła uchwały o przyjęciu sprawozdań 7 komitetów wyborczych, w tym sprawozdań 4 komitetów bez zastrzeżeń: Gabriela Janowskiego, Bronisława

Komorowskiego, Radosława Mazurskiego, Zdzisława Podkańskiego, a sprawozdań 3 komitetów ze wskazaniem uchybień: Marka Jurka – ponieważ komitet nie wprowadził do umowy rachunku bankowego zastrzeżenia o dopuszczalnym terminie i trybie dokonywania wpłat, naruszając art. 86 ust. 3 i 4 ustawy; Waldemara Pawlaka – ponieważ zarejestrowano wpłatę w formie niezgodnej z § 4 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 22 kwietnia 2010 r.; Bogusława Ziętka – komitet wbrew przepisom art. 86 ust. 1 ustawy gromadził środki finansowe poza rachunkiem bankowym. Sprawozdania 9 komitetów wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza odrzuciła: Jarosława Kaczyńskiego – ponieważ spłata zobowiązań komitetu była dokonywana przez osoby fizyczne ze środków własnych, co oznacza korzystanie przez komitet z pożyczek pozabankowych i stanowi naruszenie art. 85 ust. 1-3 ustawy; Janusza Korwin-Mikke – z powodu przyjęcia przez komitet wartości niepieniężnej tj. naruszenie art. 85 ust. 2 ustawy; Andrzeja Leppera – z powodu przyjęcia przez komitet wartości niepieniężnej oraz spłaty przez osoby fizyczne zobowiązań komitetu tj. naruszenia art. 85 ust. 1-3 ustawy; Kornela Morawieckiego i Bogdana Szpringiela – z powodu pozyskiwania przez komitety środków finansowych po dniu wyborów tj. naruszenia art. 87a ust. 1 pkt. 2 ustawy; Grzegorza Napieralskiego – wskutek przyjęcia wartości niepieniężnych oraz wydatkowania środków finansowych na cele niezwiązane z wyborami, co stanowi naruszenie art. 84a ust. 2 ustawy; Andrzeja Olechowskiego – z powodu spłaty zobowiązań komitetu przez osoby fizyczne z własnych środków, co jest równoznaczne z udzielaniem pożyczek pozabankowych i stanowi naruszenie art. 85 ust. 1-3 ustawy; Ludwika Wasiaka – ponieważ komitet wyborczy nie udzielił wyjaśnień dotyczących sposobu finansowania jego działalności uniemożliwiając stwierdzenie, że gospodarka finansowa komitetu była prowadzona zgodnie z przepisami ustawy; Józefa Wójcika – wskutek przyjęcia wartości niepieniężnej, tj. naruszenia art. 85 ust. 2 ustawy.

Komunikat Państwowej Komisji Wyborczej o przyjętych i odrzuconych sprawozdaniach wyborczych wraz z uchwałami, a także złożone Państwowej

Komisji Wyborczej sprawozdania komitetów wyborczych znajdują się na stronie internetowej Komisji.

Na uchwały Państwowej Komisji Wyborczej odrzucające sprawozdania pełnomocnicy 5 komitetów (K. Morawieckiego, A. Olechowskiego, L. Wasiaka, G. Napieralskiego i J. Kaczyńskiego) wnieśli w trybie art. 87 i ust. 1 ustawy, skargi do Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy skarg nie uwzględnił.

2) Zadania wynikające z ustaw samorządowych

Kontrola finansowania przez organy wyborcze

- * Po wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego przeprowadzonych 21 listopada 2010 r. komitety wyborcze uczestniczące w wyborach miały obowiązek, zgodnie z art. 84 ust. 2 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, złożyć w ciągu 3 miesięcy od dnia wyborów, sprawozdania finansowe o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu wyborczego. Składano je organowi, któremu komitet złożył zawiadomienie o swoim utworzeniu, tj. Państwowej Komisji Wyborczej lub właściwemu terytorialnie komisarzowi wyborczemu. W wyborach samorządowych w 2010 r. utworzono 12 511 komitetów wyborczych, z tego 34 komitety zostały „zarejestrowane” w Państwowej Komisji Wyborczej i były zobowiązane do złożenia Komisji sprawozdań finansowych. Sprawozdania złożyły 32 komitety; nie złożyły sprawozdań komitety wyborcze Narodowe Odrodzenie Polski oraz Społeczne Towarzystwo Ekologiczne „Pro Vita et Patria”. Państwowa Komisja Wyborcza przyjęła sprawozdania 17 komitetów wyborczych – z tego sprawozdania 10 komitetów bez zastrzeżeń i 7 komitetów ze wskazaniem uchybień, a sprawozdania 15 komitetów odrzuciła. Komisja przyjęła bez zastrzeżeń sprawozdania komitetów wyborczych: Forum Ogólnospołeczne RP, Lepsza Polska, Partii Demokratycznej, Platforma Obywatelska RP, Polska Patriotyczna, Prawo i Sprawiedliwość, Samoobrona Patriotyczna, Związku Słowiańskiego, Krajowa Wspólnota Samorządowa, Polski Kierunek. Uchybienia w sprawozdaniach 7 komitetów polegały na sporządzeniu sprawozdania w sposób niezgodny ze stanem faktycznym – komitety: Krajowa

Partia Emerytów i Rencistów, Prawica Rzeczypospolitej, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Lewica, Lista Sierakowskiej-Lewica, bądź sporządzeniu na formularzu niezgodnym z obowiązującym wzorem – komitety: Polskie Stronnictwo Ludowe i Stronnictwo „Piaś”. Przyczynami odrzucenia sprawozdań było najczęściej: pozyskanie przez komitet środków z innych źródeł niż fundusz wyborczy partii, pozyskanie środków po dniu wyborów, przyjęcie środków wpłaconych w inny sposób niż czekiem, przelewem lub kartą płatniczą oraz ich wydatkowanie na cele pozawyobcze – komitety: Chrześcijańska Inicjatywa Społeczna, Polska Partia Pracy Sierpień 80, Przymierza Narodu Polskiego, Racji Polskiej Lewicy, Ruch Przełomu Narodowego, Ruch Autonomii Śląska, Stowarzyszenie Akcja Wspierania Aktywności, Młodzi Gwarancją Zmian, Ruch Wyborców Janusza Korwin-Mikke; przyjęcie przez komitet wartości niepieniężnych innych niż dopuszczone ustawowo – komitety: Liga Polskich Rodzin, Nasz Dom Polska-Samoobrona Andrzeja Leppera, Stronnictwa Ludowego „Ojcowizna”, Unia Polityki Realnej, Prawica Rzeczypospolitej-UPR, Stowarzyszenie Chrześcijańskich Demokratów. Szczegółowe informacje dotyczące sprawozdań są dostępne na stronie internetowej PKW.

- * Kierownik Krajowego Biura Wyborczego na podstawie art. 81 ust. 3 Ordynacji wyborczej, podał do publicznej wiadomości informację o wydatkach z budżetu państwa poniesionych na przygotowanie i przeprowadzenie wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw, wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w dniu 21 listopada 2010 r. i głosowania ponownego w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w dniu 5 grudnia 2010 r. Wydatki na wybory wyniosły ogółem 115 600 332 zł, z tego wydatki na wybory do rad gmin i wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast – 72 987 534 zł (63,14% ogółu wydatków), na wybory do rad powiatów – 6 765 101 zł (5,85%), na wybory sejmików województw – 6 319 854 zł (5,47%), na ponowne głosowanie w wyborach wójtów, burmistrzów, prezydentów miast – 17 556 744 zł (15,18%). W strukturze wydatków najwyższe koszty poniesione zostały na zryczałtowane diety dla członków obwodowych komisji wyborczych –

40 872 986 zł (35,35%), druk kart do głosowania – 15 260 001 zł (13,20%), oraz obsługę informatyczną terytorialnych i obwodowych komisji – 14 038 077 zł (12,14%).

Wybory w czasie kadencji

- * W toku trwania kadencji organów samorządu terytorialnego w przypadku wygaśnięcia mandatu radnego bądź mandatu wójta, burmistrza, prezydenta miasta – przeprowadza się na wygasły mandat odpowiednie wybory: ponowne, uzupełniające, przedterminowe oraz wybory nowych rad.

Wybory ponowne są przeprowadzone wskutek wygaśnięcia mandatu radnego orzeczonego przez sąd w trybie protestu wyborczego. Wybory zarządza wojewoda w ciągu 7 dni od zakończenia postępowania sądowego a ich data powinna przypadać w okresie 90 dni od zakończenia postępowania sądowego. W 2011 r. odbyły się wybory ponowne 23 radnych rad gmin i 3 wójtów.

Wybory uzupełniające przeprowadza się do rad gmin w gminach do 20 tys. mieszkańców w związku z wygaśnięciem mandatu radnego z powodu zrzeczenia się mandatu, śmierci radnego bądź z innych ustawowo określonych przyczyn. Wybory zarządza i przeprowadza się w ciągu 3 miesięcy od stwierdzenia przez radę wygaśnięcia mandatu, a jeżeli uchwała rady została zaskarżona do sądu administracyjnego – w ciągu 3 miesięcy od uprawomocnienia się wyroku. W 2011 r. przeprowadzono wybory uzupełniające do 327 rad gmin. W gminach powyżej 20 tys. mieszkańców składy rad są uzupełniane przez objęcie zwolnionego mandatu przez kandydata z tej samej listy, który uzyskał w wyborach kolejno największą liczbę głosów.

Wybory przedterminowe do rad (sejmików województw) przeprowadza się w razie rozwiązania rady (sejmiku) przez Sejm z powodu powtarzającego się naruszenia Konstytucji lub ustaw. Ponadto, w powiecie i województwie – jeżeli rada lub sejmik w ciągu 3 miesięcy od ogłoszenia wyników wyborów nie wybiorą swoich organów wykonawczych (zarządów), czego skutkiem jest ich rozwiązanie z mocy prawa. Wybory przedterminowe przeprowadza się również wskutek odwołania rady (sejmiku) w referendum przeprowadzonym na

podstawie przepisów ustawy o referendum lokalnym. W 2011 r. nie przeprowadzono wyborów przedterminowych do rad i sejmików.

Wybory przedterminowe wójta (burmistrza, prezydenta miasta) są przeprowadzane wskutek odmowy złożenia ślubowania, zrzeczenia się mandatu, utraty prawa wybieralności lub braku tego prawa w dniu wyborów; z powodu naruszenia ustawowych zakazów łączenia funkcji wójta z wykonywaniem określonych funkcji lub prowadzeniem działalności gospodarczej, albo trwałej niezdolności do pracy orzeczonej przepisami prawa; z powodu odwołania w referendum, odwołania przez Prezesa Rady Ministrów z przyczyny powtarzającego się naruszenia Konstytucji lub ustaw, zmian w podziale terytorialnym państwa, oraz wskutek śmierci osoby pełniącej tą funkcję. Wybory przedterminowe zarządza Prezes Rady Ministrów, przeprowadza się je w ciągu 90 dni od daty stwierdzenia wygaśnięcia mandatu. W 2011 r. odbyły się wybory przedterminowe 12 wójtów (burmistrzów, prezydentów miast).

Wybory nowych rad są przeprowadzane w skutek zmian w podziale terytorialnym państwa w ciągu 90 dni od wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów o dokonanych zmianach. W 2011 r. wyborów nowych rad nie było. Państwowa Komisja Wyborcza w styczniu 2011 r. uchwaliła szczegółowe wytyczne dla komisarzy wyborczych oraz terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych dotyczące przygotowania i przeprowadzania wyborów w toku kadencji. Ustaliła warunki i sposób wykorzystywania w tych wyborach techniki elektronicznej, a także wzory urzędowych formularzy i druków wyborczych. Zgodnie z wytycznymi komisarze wyborczy wykonują w tym zakresie wymagane prawem zadania i czynności. Czuwają nad terminowym podejmowaniem przez rady uchwał o wygaśnięciu mandatów, współdziałają z wojewodami w sprawach związanych z zarządzaniem wyborów. Podejmują w razie konieczności działania związane z utworzeniem obwodów głosowania, powołaniem obwodowych wyborczych, podziałem na okręgi wyborcze, sporządzaniem spisów wyborców. Sprawują nadzór nad przestrzeganiem prawa wyborczego, uczestniczą w postępowaniach w sprawach protestów wyborczych.

Referenda lokalne

- * Państwowa Komisja Wyborcza i komisarze wyborczy wykonują również określone prawem zadania określone w ustawie o referendum lokalnym. Zgodnie z ustawą mieszkańcy danej jednostki samorządu terytorialnego mogą dokonać odwołania rady oraz wójta (burmistrza, prezydenta miasta) przed upływem kadencji w głosowaniu w referendum lokalnym. Dla ważności referendum o odwołanie wymagany jest udział w referendum co najmniej 3/5 liczby osób biorących udział w wyborze odwołanego organu (art. 55 ust. 2 ustawy). Wynik referendum jest rozstrzygający, jeżeli za rozwiązaniem poddanym pod głosowanie oddano więcej niż połowę ważnych głosów (art. 56 ust. 1 ustawy). W roku 2011 nie przeprowadzano referendów lokalnych.

Wyjaśnienia i opinie w sprawie wyborów i referendów lokalnych

- * Państwowa Komisja Wyborcza udzielała wyjaśnień i opinii w sprawach stosowania ustaw wyborczych i ustawy o referendum lokalnym.
  - W związku z wątpliwościami dotyczącymi stosowania przepisów Ordynacji wyborczej oraz przepisów Kodeksu wyborczego w zakresie zmian w składach rad i wygaszania mandatów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast wyjaśniła, że do końca kadencji rad i wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) wybranych w wyborach przeprowadzonych w dniach 21 listopada i 5 grudnia 2010 r. mają zastosowanie przepisy Ordynacji wyborczej. Ustawa z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy Kodeks wyborczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 217, poz. 1581) nie wpływa na ocenę stosowania przepisów Ordynacji wyborczej w tych sprawach, ponieważ nie wprowadza nowych przepisów intertemporalnych kolidujących z art. 16 ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę Kodeks wyborczy, stanowiącym o stosowaniu w omawianych sprawach w trakcie obecnej kadencji organów jednostek samorządu terytorialnego przepisów Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw;
  - wobec wątpliwości dotyczących przeprowadzania referendów lokalnych w sprawie odwołania organów jednostek samorządu terytorialnego w związku z wejściem w życie Kodeksu wyborczego, Państwowa Komisja Wyborcza

wyjaśniła, że w zakresie nieuregulowanym w ustawie o referendum lokalnym stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu wyborczego. Zatem w referendum lokalnym o odwołanie organów jednostek samorządu terytorialnego: przeprowadza się głosowanie przez pełnomocnika i głosowanie korespondencyjne przez osoby niepełnosprawne, stosuje się przepisy dotyczące głosowania przy pomocy nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a; osoby niepełnosprawne uprawnione do udziału w referendum mają prawo do uzyskiwania informacji o terminie i przedmiocie referendum, lokalach głosowania dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, warunkach i sposobie głosowania. Głosowanie w referendum lokalnym, do czasu ustalenia przez radę danej gminy nowego podziału na obwody głosowania, przeprowadza się w dotychczasowych obwodach głosowania. W referendum lokalnym nie tworzy się natomiast obwodów głosowania w domach studenckich i zespołach domów studenckich i nie stosuje się przepisów dotyczących głosowania na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania. Nie ma również zastosowania art. 13a § 4 Kodeksu wyborczego dotyczący zmian siedzib komisji obwodowych. W związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 20 lipca 2011 r. sygn. akt K 9/11 głosowanie w referendum lokalnym przeprowadza się w ciągu jednego dnia. Komisarz wyborczy w postanowieniu o zarządzeniu referendum obowiązany jest ustalić nie tylko treść karty do głosowania, ale również nakładki na kartę do głosowania sporządzonej w alfabecie Braille'a. W przypadku zarządzenia referendum gminnego w sprawie odwołania obu organów gminy, sporządza się dwie karty do głosowania: odrębną dla odwołania wójta (burmistrza, prezydenta miasta) i odrębną dla odwołania rady. W referendum lokalnym może być stosowane wspomaganie informatyczne zarówno obwodowych i terytorialnych komisji do spraw referendum, jak i komisarzy wyborczych, na podstawie przepisów uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 września 2010 r. dotyczącej warunków i sposobu wykorzystania techniki elektronicznej w wyborach do rad.

3) Zadania po wyborach do Parlamentu Europejskiego

* Stosownie do treści protokołu państw członkowskich Unii Europejskiej sporządzonego w Brukseli dnia 23 czerwca 2010 r. (Dz. U. RP Nr 260, poz. 1555) – z dniem 1 grudnia 2011 r. zwiększyła się z 50 do 51 liczba posłów do Parlamentu Europejskiego wybieranych w Rzeczypospolitej Polskiej. W związku z tym Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 marca 2010 r. o zasadach obsadzania w kadencji trwającej w latach 2009-2014 dodatkowego mandatu posła do Parlamentu Europejskiego (Dz. U. Nr 56, poz. 337 i z 2011 r. Nr 21, poz. 113) ustaliła w dniu 7 grudnia 2011 r. któremu komitetowi przysługuje dodatkowy mandat. Państwowa Komisja Wyborcza dokonała w tym zakresie: podziału wszystkich mandatów pomiędzy uprawnione komitety wyborcze w sposób określony w art. 356 Kodeksu wyborczego; sporządziła zestawienie liczb głosów ważnych oddanych łącznie na listy komitetu wyborczego któremu przysługuje dodatkowy mandat, zestawienie liczb mandatów przypadających listom tego komitetu po otrzymaniu dodatkowego mandatu, zestawienie liczb głosów oddanych na kandydatów z uprawnionej listy oraz ustaliła i sporządziła na tej podstawie obwieszczenie w sprawie obsadzenia tego mandatu. Państwowa Komisja Wyborcza stwierdziła, że w kadencji trwającej w latach 2009-2014 dodatkowy mandat posła do Parlamentu Europejskiego przypadający Rzeczypospolitej Polskiej przypada Komitetowi Wyborczemu Polskie Stronnictwo Ludowe; mandat ten obsadzić powinien kandydat z listy okręgowej nr 2 tego Komitetu w okręgu wyborczym nr 8 w Lublinie, który otrzymał największą liczbę głosów – Edward Wojtas; jednakże w związku ze śmiercią tego kandydata, mandat obsadza kandydat z tej samej listy, który otrzymał kolejno największą liczbę głosów – Arkadiusz Tomasz Bratkowski.

4. Kontrola gospodarki finansowej partii politycznych

1) Państwowa Komisja Wyborcza wykonuje zadania przewidziane w ustawie o partiach politycznych związane z gospodarką finansową partii, w szczególności rozpatruje informacje i sprawozdania finansowe partii. Komisja podejmuje w

tym zakresie działania służące zapewnieniu zgodnego z wymogami ustawy zbadania sprawozdań. Przypomina w szczególności właściwym organom partii o ich obowiązkach sprawozdawczych, wyjaśnia procedury z tym związane, udziela wyjaśnień i opinii w sprawach budzących wątpliwości. Do badania i oceny informacji i sprawozdań Komisja powołuje biegłych rewidentów, ale także, niezależnie od raportów rewidentów, we własnym zakresie analizuje i szczegółowo bada dołączone do sprawozdań dokumenty finansowe. W przypadku wniesienia przez partię skargi do Sądu Najwyższego w przedmiocie odrzucenia informacji bądź sprawozdania, obowiązkiem Komisji jest przedstawienie Sądowi stanowiska w odniesieniu do skargi. Komisja występuje również do Ministra Finansów z wnioskami o wdrożenie procedury w sprawach o orzeczenie na rzecz Skarbu Państwa przypadku korzyści majątkowych przyjętych z naruszeniem prawa.

- 2) Zgodnie z art. 28 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy, partie polityczne i koalicje partii politycznych, których komitety wyborcze uzyskały w wyborach, odpowiednio co najmniej 3% i 6% ważnych głosów oddanych na listy kandydatów na posłów, są uprawnione do otrzymywania przez okres kadencji Sejmu subwencji z budżetu państwa na działalność statutową. O otrzymanej subwencji i wydatkach z niej poniesionych partie składają w każdym roku informacje Państwowej Komisji Wyborczej, które wraz z opiniami i raportami biegłych rewidentów są ogłaszane w Monitorze Polskim i są zamieszczone na stronie internetowej Komisji. Prawo do otrzymania subwencji oraz obowiązek złożenia do dnia 31 marca 2011 r. informacji o wydatkach z subwencji za 2010 r. miało 7 partii politycznych, które w wyborach do Sejmu przeprowadzonych w dniu 21 października 2007 r. spełniły ustawowe wymogi: Partia Demokratyczna-demokraci.pl., Polskie Stronnictwo Ludowe, Unia Pracy, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Prawo i Sprawiedliwość, Platforma Obywatelska RP, Socjaldemokracja Polska. Wszystkie te partie przedłożyły informacje w ustawowym terminie. Państwowa Komisja Wyborcza zbadała i przyjęła informacje wszystkich 7 partii politycznych, w tym 3 partii bez zastrzeżeń – Sojusz Lewicy Demokratycznej,

Prawo i Sprawiedliwość, Platforma Obywatelska RP, a 4 partii ze wskazaniem uchybień: Partia Demokratyczna-demokracy.pl, Polskie Stronnictwo Ludowe, Unia Pracy, Socjaldemokracja Polska. Uchybienia polegają na wykazaniu w informacjach kwot przychodów i wydatków niezgodnych ze stanem faktycznym (Partia Demokratyczna-demokracy.pl., Polskie Stronnictwo Ludowe, Unia Pracy) oraz na wydatkowaniu środków zgromadzonych na Funduszu Eksperymentalnym na cele niezgodne z ustawowym przeznaczeniem (Socjaldemokracja Polska). Komunikat Państwowej Komisji Wyborczej o przyjętych informacjach jest zamieszczony na stronie pkw.gov.pl.

- 3) Partie polityczne obowiązane są również do corocznego składania Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdań finansowych o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich pozyskiwania oraz o wydatkach poniesionych z Funduszu Wyborczego tworzonego w celu finansowania udziału w wyborach (art. 38 ust. 1 i art. 35 ustawy). Do złożenia sprawozdań za 2010 r. było zobowiązanych 79 partii politycznych. W terminie ustawowym sprawozdania złożyły 74 partie, po upływie ustawowego terminu partia Wolność i Praworządność. Sprawozdania złożyły ponadto dwie partie wykreślone w 2010 r. z ewidencji partii politycznych – Polska Partia Ekologiczna i partia Inicjatywa RP; zostały one przez Komisję rozpatrzone. Sprawozdania wraz z opinią i raportem biegłego rewidenta są ogłoszone w Monitorze Polskim, a także zamieszczone na stronie internetowej Komisji. Państwowa Komisja Wyborcza po rozpatrzeniu i zbadaniu sprawozdań, przyjęła bez zastrzeżeń sprawozdania 35 partii, sprawozdania 29 partii przyjęła ze wskazaniem stwierdzonych uchybień, a sprawozdania 16 partii odrzuciła. Uchybienia w sprawozdaniach polegały zwłaszcza na wskazaniu przychodów niezgodnych ze stanem faktycznym, nieutworzeniu Funduszu Wyborczego, przyjęciu na Fundusz Wyborczy środków wpłaconych gotówką, sporządzeniu sprawozdania niezgodnie z zasadami rachunkowości. Podstawą odrzucenia sprawozdań było nieprzekazanie na rachunek partii środków finansowych pozyskanych z darowizn (Samoobrona RP, Polska Lewica, Partia Zielonych RP,

Chrześcijańska Inicjatywa Społeczna, Forum Ogólnospoleczne RP); finansowanie zobowiązań wyborczych partii przez osoby fizyczne co jest równoznaczne z udzielaniem partii pożyczek pozabankowych (Partia Regionów, Prawica RP, Socjaldemokracja Polska); nieudzielenie przez partię wyjaśnień i niekompletna informacja uniemożliwiająca stwierdzenie, że gospodarka finansowa partii była prowadzona zgodnie z ustawą o partiach politycznych (Narodowe Odrodzenie Polski, Polska Partia Narodowa, Stronnictwo Pracy, Samoobrona Patriotyczna, Libertas); przyjęcie przez partię środków finansowych od osób z zagranicy i od osób prawnych (Racja Polskiej Lewicy, Jedność Rzemieślniczo-Kupiecka, Polskie Forum Osób Niepełnosprawnych i Specjalnej Troski).

Komunikat Państwowej Komisji Wyborczej o przyjętych i odrzuconych sprawozdaniach partii politycznych jest zamieszczony na stronie Komisji w Internecie i został przekazany do ogłoszenia w Monitorze Polskim.

Na uchwały Państwowej Komisji Wyborczej o odrzuceniu sprawozdania 2 partie polityczne wniosły na podstawie art. 38b ustawy, skargi do Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy skarg nie uwzględnił.

- 4) Stosownie do art. 38c ustawy, niezłożenie przez partię polityczną sprawozdania finansowego lub złożenie sprawozdania po terminie nakazuje Państwowej Komisji Wyborczej wystąpienie do sądu rejestrowego z wnioskiem o wykreślenie danej partii z ewidencji partii politycznych. Państwowa Komisja Wyborcza złożyła w tym trybie do Sądu Okręgowego w Warszawie, właściwego w sprawach ewidencji partii politycznych, wnioski o wykreślenie z ewidencji wpisu 4 partii: Polskiej Partii Internetowej, Ruchu Poparcia, Stronnictwa Ludowego „Piast” oraz Nowej Lewicy.
- 5) Państwowa Komisja Wyborcza udzieliła wyjaśnień na pytania dotyczące stosowania przepisów ustawy o partiach politycznych. W sprawie art. 27 ustawy, dotyczącego prowadzenia przez partię polityczną działalności własnej polegającej na sprzedaży tekstu statutu lub programu partii, a także przedmiotów symbolizujących partię i wydawnictw popularyzujących cele i działalność partii

politycznej oraz na wykonywaniu odpłatnie drobnych usług z wykorzystaniem posiadanego sprzętu biurowego wskazała – że działalność taka nie może mieć na celu pomnażania majątku partii, lecz ma służyć promowaniu jej celów statutowych, programu i symboli. Prowadzenie tego rodzaju działalności w celach zarobkowych naruszałoby art. 24 ust. 2 ustawy, zgodnie z którym majątek partii politycznej może być przeznaczony tylko na cele statutowe lub charytatywne. Celem sprzedaży przedmiotów i wydawnictw może być jedynie popularyzacja statutu, programu i symboli partii politycznej, nie zaś umożliwienie innemu podmiotowi zarobkowania z wykorzystaniem majątku partii, co naruszałoby art. 24 ust. 2 ustawy. Z tego samego powodu partia nie może użyć swojej nazwy, symbolu graficznego lub logo osobie trzeciej w celu wykorzystywania w prowadzonej działalności gospodarczej, bowiem stanowiłoby to wykorzystywanie majątku partii na cele niewymienione w powołanym przepisie. Przepisy ustawy o partiach politycznych nie precyzują pojęcia „przedmiotów symbolizujących partię”, należy zatem przyjąć, że wyrażenie to oznacza przedmioty, których główną funkcją jest eksponowanie nazwy partii i jej symbolu graficznego, służące do zaznaczenia związku osoby, przedmiotu lub miejsca z daną partią polityczną.

- W sprawie dokonywania wpłat na rzecz partii politycznych za pośrednictwem serwisów internetowych pośredniczących w płatnościach Komisja zajęła stanowisko – że zgodnie z art. 36a ust. 3 ustawy, środki finansowe mogą być wpłacane na Fundusz Wyborczy jedynie czekiem rozrachunkowym, przelewem lub kartą płatniczą i ten sam wymóg dotyczy innych wpłat na rzecz partii politycznej przekraczających minimalne wynagrodzenie za pracę obowiązujące w dniu poprzedzającym wpłatę (art. 25 ust. 5 ustawy). Wpłaty takie są wykazane w rachunku bankowym i darczyńcy, i obdarowanej partii. Serwisy internetowe obsługujące płatności (np. PayPal, BlueCash) działają na zasadzie pośrednictwa w przekazywaniu środków. Dokonanie płatności za pomocą takiego serwisu powoduje przelanie środków z rachunku bankowego wpłacającego na rachunek bankowy podmiotu prowadzącego serwis, a następnie przelanie ich z tego

rachunku bankowego na rachunek bankowy partnera serwisu (beneficjenta). Korzystanie przez partię polityczną z tego typu serwisu prowadziłoby zatem do naruszenia ustawowego wymogu bezpośredniego przekazania środków z rachunku bankowego wpłacającego na rachunek bankowy partii politycznej. Ratio legis art. 25 ust. 5 i art. 36a ust. 3 ustawy o partiach politycznych jest zapewnienie jawności finansowania partii politycznych przez udostępnienie informacji, kto dokonywał wpłat na rzecz partii, a także umożliwienie sprawdzenia, czy wpłaty dokonane przez darczyńców nie przekroczyły limitów, o których mowa w art. 25 ust. 4 i art. 36a ust. 1 i 2 ustawy. Wykazy wpłat na rzecz partii politycznej stanowią element sprawozdania finansowego, o którym mowa w art. 38 ust. 1 ustawy, do sprawozdania zaś dołącza się m.in. weryfikację poprawności sporządzenia tych wykazów. Udokumentowanie wpłat dokonywanych za pośrednictwem serwisu obsługującego płatności wymagałoby korzystania z dokumentów bankowych i dokumentów sporządzonych przez podmiot prowadzący ten serwis. Pozbawiłoby to dokumentację wysokiej wiarygodności gwarantowanej przez banki, a koniecznej dla zapewnienia realizacji celów określonych przez ustawodawcę.

5. Realizacja innych zadań ustawowych

- 1) Zgodnie z ustawą o dostępie do informacji publicznej prowadzony jest portal teleinformatyczny – Biuletyn Informacji Publicznej, www.pkw.gov.pl/BIP, w którym są dostępne obowiązujące przepisy prawa wyborczego, działalność Państwowej Komisji Wyborczej, komisarzy wyborczych i Krajowego Biura Wyborczego, informacje o rejestrze wyborców, dane o komitetach wyborczych i podmiotach uczestniczących w kampaniach referendalnych, wyniki głosowania i wyniki wyborów w wyborach powszechnych, wyborach prowadzonych w toku kadencji organów samorządu terytorialnego, informacje i dane o referendach w sprawie odwołania organów jednostek samorządowych. W Biuletynie przedstawiane są również uchwały Państwowej Komisji Wyborczej, udzielane przez Komisję wyjaśnienia i opinie dotyczące przepisów prawa wyborczego. Dostępne są dokumenty i rozstrzygnięcia dotyczące kontroli finansowania

wyborów: uchwały w sprawie sprawozdań finansowych komitetów wyborczych i partii politycznych; ustalenia wysokości subwencji przyznawanych dla partii politycznych z budżetu państwa; informacje o wydatkach z budżety państwa na wybory i referenda ogólnokrajowe. A ponadto dane o aktualnych zdarzeniach wyborczych. Informacje zawarte w BIP są udostępnione w formie plików komputerowych, w formie kserokopii dokumentu, przez pocztę, faksem, ustnie bądź telefonicznie. Udostępnienie jest bezpłatne, chyba że charakter dokumentu pociąga za sobą dodatkowe koszty, np. koszt dyskietek lub CD-ROM. Odpowiednio na stronach komisarzy wyborczych i delegatur Krajowego Biura Wyborczego dostępne są w układzie terytorialnym szczegółowe dane z zakresu wyborów i funkcjonowania organów wyborczych.

- 2) Na podstawie art. 12 ust. 8 ustawy o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje Państwowa Komisja Wyborcza, i w określonym przez Komisję zakresie komisarze wyborczy, prowadzą Rejestr Korzyści. Do Państwowej Komisji Wyborczej informacje o uzyskanych korzyściach zgłaszają członkowie Rady Ministrów, sekretarze i podsekretarze stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów i ministerstwach, kierownicy urzędów centralnych, wojewodowie i wicewojewodowie oraz marszałkowie województw. Do właściwego terytorialnie komisarza wyborczego zgłoszeń korzyści dokonują: członkowie zarządów, sekretarze i skarbnicy województw; starostowie, członkowie zarządów powiatów, sekretarze i skarbnicy powiatów; wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast oraz ich zastępcy, sekretarze i skarbnicy gmin. Zakres informacji objętych obowiązkiem zgłoszenia do Rejestru Korzyści został określony w art. 12 ust. 3 i 4 ustawy i obejmuje osoby pełniące funkcje publiczne i ich współmałżonków. Informacje w Rejestrze są na bieżąco aktualizowane niezwłocznie po ich zgłoszeniu do Rejestru, natomiast informacje dotyczące osób, które przestały pełnić funkcje przewidziane w ustawie, znajdują się w archiwalnej części Rejestru. Rejestr jest prowadzony elektronicznie i udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej.

3) Państwowa Komisja Wyborcza sprawuje nadzór nad prowadzeniem i aktualizowaniem stałego rejestru wyborców. Rejestr jest prowadzony w każdej gminie i obejmuje osoby stale zamieszkałe na obszarze gminy, którym przysługuje prawo wybierania. Służy do sporządzania spisów wyborców do wyborów Prezydenta RP, wyborów do Sejmu i do Senatu, posłów do Parlamentu Europejskiego, wyborów samorządowych, a także wykazów osób uprawnionych do udziału w referendach ogólnokrajowych i lokalnych. Krajowe Biuro Wyborcze dokonuje systematycznych kontroli prawidłowości prowadzenia rejestru, nadzoruje aktualizację danych w rejestrach, udziela bieżącej pomocy w tych sprawach. Na stronie internetowej PKW dane rejestru obejmują ogólną liczbę wyborców, w tym ujętych z urzędu i wpisanych na własny wniosek, z tego obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej, wpisanych na ich wniosek. Na stronach internetowych komisarzy wyborczych są dostępne z obszaru ich właściwości aktualne dane z rejestru w układzie powiatów i poszczególnych gmin w każdym powiecie.

II. Współdziałanie i wymiana doświadczeń

1) Państwowa Komisja Wyborcza i Krajowe Biuro Wyborcze gromadzą systematycznie doświadczenia z przeprowadzania wyborów, funkcjonowania instytucji wyborczych i przepisów prawa wyborczego. Uzyskane opinie, spostrzeżenia i postulaty są analizowane i wykorzystywane jako materiał źródłowy do oceny stosowania prawa wyborczego oraz formułowania wniosków i propozycji legislacyjnych w zakresie jego usprawniania. W ramach tych działań Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z ustawowym upoważnieniem, dokonała analizy granic okręgów wyborczych, liczby posłów wybieranych w okręgach wyborczych i normy przedstawicielstwa mieszkańców na jeden mandat, według najbardziej aktualnych danych na dzień 31 grudnia 2010 r. i przedstawiła Marszałkowi Sejmu wnioski dotyczące zmian liczby wybieranych posłów w 8 okręgach wyborczych (tj. zwiększenie o 1 liczby posłów w okręgach: nr 13 – Kraków, nr 14 – Nowy Sącz, nr 19 – Warszawa I miasto i nr 20 – Warszawa II część województwa mazowieckiego, a zmniejszenie o 1 w okręgach nr 21 –

Opole, nr 24 – Białystok, nr 29 – Gliwice i nr 41 – Szczecin). Postulowane zmiany zostały przez Sejm dokonane ustawą z dnia 1 kwietnia 2011 r. (Dz. U. Nr 94, poz. 550).

W pracach prowadzonych w Sejmie i Senacie nad propozycjami przepisów z zakresu prawa wyborczego systematycznie uczestniczył sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej bądź upoważnieni dyrektorzy i eksperci Krajowego Biura Wyborczego. W szczególności brali udział: w pracach Komisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia niektórych projektów ustaw z zakresu prawa wyborczego – nad projektem ustawy o zmianie ustawy Kodeks wyborczy i ustawy Przepisy wprowadzające Kodeks wyborczy; pracach Podkomisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektu ustawy o dostosowaniu organizacji wyborów do potrzeb osób niepełnosprawnych; pracach Komisji Finansów Publicznych w zakresie projektu ustawy o fundacjach politycznych. Państwowa Komisja Wyborcza przekazała do tych projektów szczegółowe opinie i uwagi. Współdziałało z sejmową Komisją Polityki Społecznej i Rodziny, Rzecznikiem Praw Obywatelskich oraz z Najwyższą Izbą Kontroli w sprawach lokali głosowania dostosowanych dla wyborców niepełnosprawnych. Państwowa Komisja Wyborcza zajęła także stanowisko i współpracowała z Ministrem Pracy i Polityki Społecznej w przedmiocie ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

- 2) Współdziałało w różnych formach z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami społecznymi w prowadzonej przez nie działalności dotyczącej problematyki wyborczej. Udzielano tym organom informacji, wyjaśnień i odpowiedzi na zgłaszane pytania, umożliwiono wgląd w dokumenty źródłowe. Członkowie i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej oraz dyrektorzy i merytoryczni pracownicy Krajowego Biura Wyborczego uczestniczyli w spotkaniach, seminariach i innych inicjatywach organizowanych przez te organizacje bądź związanych z ich działalnością.

* W dniu 22 marca 2011 r. przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej, sekretarz Komisji i wicedyrektor Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów

KBW uczestniczyli w roboczym spotkaniu dyskusyjnym z przedstawicielami Kancelarii Prezydenta RP i szeregu organizacji pozarządowych, poświęconym podnoszeniu wiedzy o wyborach, zapewnieniu szerszej informacji o prawach wyborczych i procedurach, a przez to zwiększeniu uczestnictwa wyborców w głosowaniu.

- * W dniu 16 maja 2011 r. przewodniczący i sekretarz PKW oraz dyrektor Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów KBW uczestniczyli w konferencji z udziałem przedstawicieli instytucji organizacji pozarządowych i partii politycznych pod hasłem: „Obywatele a wyborcy”. Konferencja zorganizowana przez Kancelarię Prezydenta RP poświęcona była dyskusji i wypracowaniu wniosków służących upowszechnianiu prawa wyborczego i większemu udziałowi obywateli w wyborach. Dyskutowano co należałoby robić, aby obywatele szerzej korzystali z prawa wyborczego, aby programy partii politycznych były bardziej merytoryczne, jakie powinny być treści i formy edukacji wyborczej.
- * W dniu 11 maja 2011 r. sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej wygłosił wykład w Wyższej Szkole Zawodowej w Krośnie, pod hasłem: „Czy warto wybierać? Wybory parlamentarne i uczelniane – podobieństwa i różnice”. Uczestnikami byli członkowie Forum Krośnieńskiego, studenci Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, uczniowie szkół ponadgimnazjalnych.
- * W dniu 19 maja 2011 r. w ramach cyklu spotkań uczelnianych sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej uczestniczył w konferencji „Prawo Wyborcze” zorganizowanej przez Uczelnię Łazarskiego w Warszawie. Wygłosił wykład: „Funkcje aparatu wyborczego w świetle przepisów Kodeksu wyborczego”.
- * W dniu 6 czerwca 2011 r. dyrektorzy Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów KBW na zaproszenie Instytutu Spraw Obywatelskich uczestniczyli w seminarium pod hasłem: „Wyborca w sieci”, poświęconym prezentacji raportu o kampaniach profrekwencyjnych w Internecie.
- * W dniu 21 listopada 2011 r. sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej wziął udział w spotkaniu Koalicji Sprawna Demokracja, utworzonej przez Rzecznika

Praw Obywatelskich. Koalicja działa na rzecz tworzenia warunków do zwiększenia udziału w wyborach osób niepełnosprawnych i starszych. Spotkanie było poświęcone podsumowaniu dotychczasowych działań koalicji i planom na przyszłość. Oceniono pozytywnie inicjatywy i dokonania Państwowej Komisji Wyborczej na rzecz wprowadzania głosowania przy użyciu nakładki na kartę do głosowania sporządzoną w alfabecie Braille'a; postulowano, aby nakładki były we wszystkich lokalach wyborczych.

3) Państwowa Komisja Wyborcza kontynuuje, rozwija i upowszechnia działania służące poznawaniu prawa wyborczego i wymianie doświadczeń wyborczych.

- * W dniach 2 i 3 lutego 2011 r. z inicjatywy Państwowej Komisji Wyborczej i przy współudziale Centrum Studiów Wyborczych w Łodzi, odbyła się na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu konferencja naukowa poświęcona dwudziestolecu demokratycznych wyborów w Polsce i obchodom Światowego Dnia Wyborów. W konferencji uczestniczyli członkowie Państwowej Komisji Wyborczej, przedstawiciele nauki, komisarze wyborczy, dyrektorzy zespołów i delegatur Krajowego Biura Wyborczego, delegacje centralnych organów wyborczych Łotwy i Rosji, przedstawiciele Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (OSCE/ODIHR) oraz Stowarzyszenia Europejskich Urzędników Wyborczych (ACEEEO), przedstawiciele Krajowej Rady Sądownictwa, Ministerstwa Sprawiedliwości, organów samorządowych, delegacje studentów i młodzieży szkolnej. Odbyły się sesje programowe poświęcone pozycji ustrojowej i znaczeniu stałych organów wyborczych; roli Kodeksu wyborczego w stabilizacji prawa wyborczego; problematyce wyborów samorządowych, w tym w orzecznictwie sądów administracyjnych. Tematami warsztatów problemowych były kwestie głosowania młodych wyborców oraz partycypacja wyborcza kobiet.
- * W dniu 24 lutego 2011 r. odbyło się spotkanie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z Państwową Komisją Wyborczą i sekretarzem Państwowej Komisji Wyborczej, poświęcone kwestiom terminu wyborów do Sejmu i do Senatu w 2011 r.

- * W dniu 18 lutego 2011 r. przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej odbył spotkanie z przewodniczącym i przedstawicielami Centralnej Komisji Wyborczej Gruzji; obecni byli także przedstawiciel ambasady Gruzji w Polsce oraz dyrektor zespołu Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczej KBW. Omówiono rozwiązania systemowe polskiego prawa wyborczego, w tym w zakresie finansowania wyborów.
- * W dniu 2 marca 2011 r. na zaproszenie Stowarzyszenia Wschodnioeuropejskie Centrum Demokratyczne, przewodniczący i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej spotkali się przedstawicielami ciał doradczych organów władzy oraz organizacji pozarządowych Republiki Kirgistanu. Tematem były rozwiązania prawa wyborczego w Polsce: system organów wyborczych, funkcjonowanie Państwowej Komisji Wyborczej, udział sędziów w organach wyborczych, sądowa kontrola procedur wyborczych i ważności wyborów, rola czynnika społecznego w kontroli wyborów – udział w komisjach wyborczych przedstawicieli komitetów wyborczych, mężowie zaufania w lokalach wyborczych. Interesowano się funkcjonowaniem Krajowego Biura Wyborczego jako organu wykonawczego Państwowej Komisji Wyborczej, rejestrem i spisem wyborców, a także finansowaniem wyborów i partii politycznych.
- * W dniu 17 maja 2011 r. przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej, sekretarz Komisji i dyrektor Zespołu Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczych na prośbę Biura OBWE w Polsce spotkali się z delegacją przedstawicieli Republiki Azerbejdżanu. Tematem spotkania były rozwiązania polskiego prawa wyborczego w sferze finansowania kampanii wyborczych oraz partii politycznych.
- * W dniu 20 maja 2011 r. przewodniczący i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej spotkali się z przewodniczącym Centralnej Komisji Wyborczej Federacji Rosyjskiej oraz Ambasadorem Federacji Rosyjskiej w Polsce i Attache Ambasady Rosji. Wymieniono wstępnie doświadczenia w sprawach wyborczych, w szczególności w zakresie rozwoju infrastruktury wyborczej.

- * W dniu 4 czerwca 2011 r. przewodniczący i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej uczestniczyli w uroczystości zakończenia pierwszej edycji Centrum Studiów Wyborczych Uniwersytetu Łódzkiego. W części roboczej spotkania referat na temat możliwych, innych niż obecnie matematycznych kryteriów podziału mandatów przedstawił dyrektor Zespołu Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczej w Krajowym Biurze Wyborczym.
- * W dniu 6 czerwca 2011 r. na zaproszenie Europejskiego Instytutu na Rzecz Demokracji (EID) przewodniczący i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej spotkali się z grupą dziesięciu parlamentarzystów z Kirgistanu. Omówiono rozwiązania ustawowe oraz praktykę organizacji i przeprowadzania wyborów, w tym tworzenie i rolę komitetów wyborczych.
- * W dniach 16-18 czerwca 2011 r. sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej uczestniczył w XX Jubileuszowej Konferencji Stowarzyszenia Urzędników Wyborczych Europy Środkowej i Wschodniej (ACEEEO. Tematem konferencji była „Niezależność organów zarządzających wyborami”. Sekretarz Czaplicki w pierwszym dniu obrad poświęcił swoje wystąpienie dwudziestoletniej działalności Stowarzyszenia. W drugim dniu konferencji przewodniczył sesji problemowej na temat roli niezależnych organów wyborczych i wprowadzenia nowych technologii głosowania.
- * W dniu 26 lipca 2011 r. na prośbę Ministra Spraw Zagranicznych zastępca przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej S. Kosmał i sekretarz Komisji K. Czaplicki spotkali się z dziennikarzami z Etiopii. Przedstawiono rozwiązania polskiego prawa wyborczego, w tym w zakresie organizacji wyborów i prowadzenia kampanii wyborczej.
- * W dniu 9 sierpnia 2011 r. przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej St. Jaworski, zastępca przewodniczącego S. Kosmał, członek Komisji W. Ryms, sekretarz K. Czaplicki oraz dyrektor Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów B. Tokaj, spotkali się z przedstawicielami Biura Instytucji Demokratycznych i

Praw Człowieka (ODIHR) OBWE na temat ewentualnej obserwacji wyborów do Sejmu i do Senatu w dniu 9 października 2011 r. przez misję ODIHR.

- * W dniu 31 sierpnia 2011 r. przewodniczący i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej na zaproszenie OBWE/ODIHR uczestniczyli w konferencji z delegacją organów wyborczych Gruzji. Sekretarz Czaplicki wygłosił wystąpienie nt. „Ewidencja wyborców w Polsce”. W przeddzień konferencji przewodniczący delegacji gruzińskiej spotkał się w siedzibie Komisji z dyrektorem Zespołu Kontroli Finansowania Partii Politycznych i Kampanii Wyborczych KBW na temat rozwiązań polskiego prawa wyborczego w zakresie finansowania i rozliczania kampanii wyborczych.
- * W dniu 27 września 2011 r. przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej S. Jaworski, członkowie Komisji St. Kosmał i St. Zabłocki oraz sekretarz K. Czaplicki odbyli spotkanie z przedstawicielami misji ODIH/OBWE poświęcone przygotowaniom do wyborów do Sejmu i do Senatu zarządzonych na dzień 9 października 2011 r. Przedstawiciele misji odbyli też spotkanie w Okręgowej Komisji Wyborczej w Warszawie oraz w Krajowym Biurze Wyborczym na temat rozwiązań prawnych i praktyki finansowania kampanii wyborczych. Omówiono kwestie źródeł finansowania kampanii wyborczych, sposób oceny sprawozdań finansowych partii i komitetów wyborczych, w tym zakres sprawowania kontroli nad gospodarką finansową na cele wyborcze.
- * W dniu 28 września 2011 r. na prośbę biura OBWE w Warszawie przewodniczący i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej spotkali się z przewodniczącym Centralnej Komisji do spraw Wyborów i Referendów Tadżykistanu.
- * W dniu 30 września 2011 r. członkowie Państwowej Komisji Wyborczej M. Grzelka i St. Zabłocki oraz sekretarz Komisji i dyrektor Zespołu Prawnego i Organizacji Wyborów spotkali się z przewodniczącym Centralnej Komisji Wyborczej Federacji Rosyjskiej W. Czurowem. Wymieniono doświadczenia w zakresie organizacji wyborów.

- * W dniu 17 października 2011 r. przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej S. Jaworski, członek Komisji A. Mączyński i sekretarz K. Czaplicki uczestniczyli w międzynarodowej konferencji naukowej w Centrum Studiów Wyborczych Uniwersytetu Łódzkiego poświęconej sposobom zapewnienia udziału w głosowaniu obywateli przebywających za granicą. Referaty problemowe dotyczyły teoretycznych i praktycznych dylematów wyborów za granicą, głosowania korespondencyjnego, ewentualnego wpływu głosów oddanych za granicą na wynik wyborów.
  - * W dniu 8 listopada 2011 r. na prośbę Europejskiego Instytutu na rzecz Demokracji (EID) przewodniczący i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej spotkali się z grupą studentów z Białorusi, Rosji i Ukrainy. Gości poinformowano o zasadach polskiego prawa wyborczego, systemie organów wyborczych, organizacji wyborów, finansowaniu kampanii wyborczych.
  - * W dniach 14-18 listopada 2011 . przebywała w Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowym Biurze Wyborczym delegacja Centralnej Komisji Wyborczej i Biura Wyborczego Gruzji. Zapoznano się z przepisami i praktycznym sposobem działania w zakresie finansowania wyborów przez komitety wyborcze i partie polityczne. W dniu 18 listopada z delegacją spotkał się sekretarz K. Czaplicki.
- 4) Przewodniczący i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej uczestniczyli w dorocznych posiedzeniach Zgromadzeń Ogólnych Sędziów: w dniu 6 kwietnia 2011 r. - Sędziów Trybunału Konstytucyjnego; w dniu 18 kwietnia 2011 r. - Sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego, w dniu 17 maja 2011 r. - Sędziów Sądu Najwyższego. W wystąpieniach okolicznościowych przewodniczący wskazał na znaczenie udziału sędziów tych sądów w składzie Państwowej Komisji Wyborczej, oraz na rolę sędziów w składach organów wyborczych w terenie, na doniosłość orzecznictwa sądowego w sprawach wyborczych i finansowania partii politycznych.
- Przewodniczący reprezentował Państwową Komisję Wyborczą na uroczystościach obchodów Narodowego Święta Trzeciego Maja w 220 rocznicę ustanowienie Konstytucji 3 Maja; wziął również w uroczystym spotkaniu w

Trybunale Konstytucyjnym w wykładzie poświęconym polskim drogom do Konstytucji.

- 5) Upowszechnianiu i informacji o wyborach służą wydawane przez Państwową Komisję Wyborczą, opracowania statystyczne zawierające szczegółowe dane o wynikach wyborów. W 2011 r. przygotowano opracowanie statystyczne o wynikach głosowania i wynikach wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw przeprowadzonych w dniu 21 listopada 2010 r. oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast przeprowadzonych 21 listopada i w ponownym głosowaniu 5 grudnia 2010 r. Oraz publikację statystyczną o wynikach głosowania i wyborów do Sejmu i do Senatu RP przeprowadzonych w dniu 9 października 2011 r.
- * Formą upowszechniania informacji o problematyce wyborczej jest wydawany przez Krajowe Biuro Wyborcze – biuletyn informacyjny „Przegląd Wyborczy”. Przedstawiane są w nim informacje o działalności Państwowej Komisji Wyborczej – jej rozstrzygnięciach, wyjaśnieniach, opiniach. Prezentowane są problemy prawne oraz doświadczenia praktyki wyborczej w jednostkach samorządu terytorialnego. W 2011 r. wydano 5 numerów biuletynu. Z wydawnictwa korzystają organy i służby wyborcze, pracownicy administracji samorządowej, studenci, dziennikarze. Różne inicjatywy służące poznawaniu przepisów prawa wyborczego i procedur wyborczych podejmują także komisarze wyborczy i delegatury Krajowego Biura Wyborczego. Zainteresowani problematyką wyborczą mają stały dostęp do aktualnych danych o systemie wyborczym i działalności organów wyborczych przez stronę internetową Komisji i strony komisarzy wyborczych, udzielane są też informacje i wyjaśnienia w tradycyjnej formie – na piśmie i telefonicznie.